

מכונית ושמה חשד

זיידנונג באירופה בניגוד להוראות במצריים. המכונית הכוללת הקלה שלו. אחרי נפילת הרשת, השקיע כמה ימים במכירתה, וקיבל עבורה 470 דולר.

זוהי מכונית הפלימוט הידועה, בעלת הגג המתקפל, שאותה קנה אברי אמ"ן, ולקחה לאחריה עמו לביקוריו על זיהויו ופגעה ב"כיסוי" המחתרתי ימים במכירתה, וקיבל עבורה 470 דולר.

עצמו. מתקבל הרושם שהוא עצמו האמין להמצאות שלו, שהוא חי את התפקיד שלו, שחלומותיו הוזהרים על פגישות עם גדולי העולם ומיבצע יגבורה על-אנושיים היו מציאותיים לגביו יותר מאשר המציאות כפי שהיא. איש כזה יכול היה למצוא לעצמו שטח מיהייה אידיאלי שחשקן בסידרתיתח בטר לוויויה, עד כמתבר תסריטים או ספרים נוסח המרגל שחזר מן הכפור. רק מערכת ריגול מטופת תגייס איש כזה ותשלח אותו לשליחות מסוכנת באמת.

הדוקטור

הטוב

אבל זהו הדבר שקרה. היחידה 131 של אמ"ן גייסה ושלחה אותו לנהל את הפעולה במצריים — החלטה שהיתה מטור

רפת לא פחות מעצם הרעיון של הפעולה. לפני כן שלחה היחידה את אברי לבי דיקה אצל פסיכולוג — הד"ר דויד רודי. אברי מתאר את הפגישה בקטע שהוא אחת הפגישות בספרו. רודי חקר אותו על מינהגי האוננות שלו ועל הזיותיו המיניות. לאחר מכן מצא אותו, כנראה, כשיר למשימה נועזת בשטח האוייב. הדבר מעניין, מפני שאותו ד"ר רודי קיבל על עצמו אחריות דומה במיקרהו של גיבור אחר של פרשה ביטחונית סודית-מפורסמת: מרדכי ("מוטקה") קידר. נגד קידר היו קיימים אז חשדות כבדים על רקע פלילי. רודי מצא אותו כשר לשליחות ביטחונית בינלאומית, ואמ"ן אכן שלח אותו. החוצאות ידועות למי שיודע אותן.

אגב: כל הראיונות האלה של רודי התקיימו בכלא רמלה, שם כיהן אז רודי כפסיכולוג של שירות בתי הסוהר. כעבור שנים נפגשו שני הגיבורים — אברי ומוטקה — באגף "איסט" של אותו כלא, האגף המבודד לאסירים ביטחוניים, שהיו כה סודיים, עד שאף לטהורים היה אסור לדעת את שמם. הם כונו בשם 1X, 2X וכו'. אברי היה 4X. אברי ומוטקה שוחחו ביניהם, תחילה בשפת-מורס ולאחר-מכן בדיבורים. מעניין לדעת אם שוחחו, בין השאר, גם על חוות-הדעת הפסיכולוגיות של הד"ר רודי.

רעיון טיפשי

גם עתה כאשר השתק סוף-סוף הוויכוח על "מי נתן את ההוראה" והחל הוויכוח על "מי הסגיר את הרשת", אין ויכוח רציני על השאלה שהיא בכל זאת העיקרית: מדוע בוצעה ביכלל פעולה מטורפת כזאת? הרעיון המנחה היה ילדותי:

האנגלים עמדו לפנות את מחנה-יהם לאורך תעלת-סואץ. ראשי המדינה וצה"ל סברו כי הבסיסים, והציוד המצוי בהם, יהיו תוספת-כוח עצומה למצריים. (הנחה שטותית, שהופרכה לחלוטין כעבור שנתיים, במילחמת-קדש.) לכן סברו

את התפיסות הפוליטיות ביטאו באותה תקופה ראשי-המדינה, ובעיקר פינחס לבון, בנאומים פומביים.

שיש לבצע פעולה שתספק לאופוזיציה היי מנית-הקיצונית בבריטניה אמתלה לתערי מולה נגד הפינוי. למשל: פגיעות במוסד דות בריטיים במצריים, וכן פעולות-החבלה שיוכיחו שאין במצריים שילטון יציב שאפשר לסמוך עליו. כל זה היה אידיואטי — ולא רק בדיעבד, אלא גם בשעת-מעשה. האנגלים כבר החזי ליטו לצאת במצריים. קומץ חברי-הפארלאמינט הימניים-הקיצוניים ("מורדי סואץ"), שהתנגדו לפינוי, היו מיעוט מבוסס. לא היה כל סיכוי שישפיעו על הענק שעמד אז עדיין בראש ממשלת בריטניה: וינסטון צ'רצ'יל.

האמריקאים עמדו להתקרב למישור טר המצרי החשי. ראשי המדינה סברו שזה יהיה לרעת ישראל, לכן רצו לבצע פעולות-החבלה נגד מוסדות אמריקאיים במצריים, כדי לסכסך בין המדינות. הם סברו גם שכדאי ליצור אנדרלמוסיה במצריים, כדי להוכיח שהמישטר החדש אינו שולט במצב.

גם זה אידיואטי — מראש ולמפרע. פעולות-החבלה קטנות אינן משפיעות על המדיניות של מעצמות גדולות, בעלות אינטרסים גלובאליים. רק ילד פוליטי — גיבלי? דיין? לבון? — יכול היה לעלות על דעתו שכמה דקירות-מחט ישנו את גורל העולם. אולם יש להציג כאן שאלה, שמשושים-לא שאלה העולם: באיזו רצינות התייחסה מערכת-הביטחון הישראלית לפעולה זו? לכאורה, היתה זו צריכה להיות פעולה היסטורית. לפעולה כזו יש לשלוח את מיטב אנשי-הביצוע. לתכנן אותה לפי טיפ-פריטיה, להעמיד לרשותה את מיטב ומירב האמצעים.

מה קרה באמת? הפעולה הוטלה על היחידה 131, שבי ראשה עמד מרדכי בן-צור. לפי כל הסיפורים היה זה איש חסרי-אחריות, חובבן, שוויצ'ר בריבוע.

בן-צור הטיל את המשימה בשדה על אברי זיידנונג, שעל אופיו כבר דובר. נדמה כי המעלה היחידה של אברי למי שימה זו היתה הצלחתו. לפני כן, בשני ביקורים קודמים במצריים, לבסס לעצמו שם מעמד בתור המהנדס הגרמני פאול פראנק. בן-צור היה צריך לדעת כי אברי הוא שוויצ'ר, חובבן, אדם שאינו מתכנן דברים — ההיפך ממפקד פעולה מעין זו. אברי עצמו טען תמיד כי לא רצה כלל לקבל על עצמו את המשימה, מפני שלא רצה לסכן את המעמד שכבר רכש לעצמו במצריים, ושיכול היה להניב פירות ארוכי-כיטוח בתחום הביון.

מוות

בשביל מה?

אבל יש סממנים מעשיים יותר, המורכבים את חוסרי-הרצינות של הפעולה כולה.

נדוני-קאהיר מתלוננים שלא קיבלו חומר ריחבלה לביצוע הפעולות, ושהיו צריכים צריכים להכין חומרים כמו בכיתה לכי-מיה בגימנסיה. אברי עצמו מתלונן על כך שלא קיבל את המיטות שהובטחו לו.

אברי לא קיבל מן הממונים עליו שום תוכנית-פעולה מפורטה, וגם לא נדרש להגיש תוכנית לאישור. הכל היה מאולתר. איש לא דאג להכין מראש דרכונים מווייפים ונתיבי-ביחה מסודרים לשעת-הצורך. אברי התלונן על אמ"ן, שלא דאג לכך. אנשי-הרשת מתלוננים על אברי, ברור שהיה זה תפקידו של אמ"ן.

ראשי אמ"ן ידעו כי מפקדי-המחטרת שלהם במצריים מסתובב שם במכונית מני קרת-עניינים. כימעט יחידה-בימה (אותה מכונית מפורסמת מדגם פלימוט, ירוקה ופתוחה).

הרשת, שעליה הוטל לבצע את הפעולה, היתה חובבנית. והיא לא הולכרה לתפקיד זה. היא הוקמה כדי לבצע פעולות-החבלה עם פתיחת מלחמה, לא לפוצץ סיפוריות ובתיק-לונדון. חבריה היו כולם ידידים אישיים זה לזה. הקשר ביניהם היה ידוע וגלוי. לא היתה קיימת ביניהם קונספירציה מינימלית. וכל רשת כזאת, בניסיונות כאלו, בצור רה וזאת, הוטל לבצע פעולה היסטורית, כדי לשנות את מהלכי המדיניות העולמית! אין מנוס מן המסקנה שגם בעלי הרעיון לא התייחסו אליו ברצינות גמורה. בר מילים אחרות: שאנשים טובים נשלחו למוות, על סמך תוכנית חובבנית-ילדותית,

הנפשות של הפרשה

- משה שרת, ראשי-הממשלה. נפטר.
- פינחס לבון, שרי-הביטחון. נפטר.
- דויד בן-גוריון, אורה פרטי בשדה-בוקר. נפטר.
- משה דיין, הרמטכ"ל. חי ועורר-עיתון.
- שימרון פרס, מנכ"ל משרד-הביטחון. כיום שרי-הביטחון.
- בנימין ג'יבלי, ראש אמ"ן. שם-צופן בוויכוח על הפרשה: "הקצין הבכיר".
- מרדכי ("מוטקה") בן-צור, מפקד יחידה 131 (פעולות בחו"ל). שם-צופן בפרשה: "קצין-המילואים".
- יוסף הראל, יורשו בתפקיד. מילא תפקיד בגילוי הזיופים של אמ"ן בעיקבות הפרשה. שם-צופן בפרשה: "הגבר". כיום איש-עסקים, עוסק בייבוא בשר ובעל בריכת-שיחה.
- אברי זיידנונג-אלעד, איש היחידה 131. פעל במצריים בשם "פאול פראנק". פקד על הרשת שביצעה את העסקי-ביש. שם-צופן בפרשה: "האדם השלישי".
- אברהם דר ("ג'ון דארלינג"), הקים את הרשת כמה שנים קודם לכן. מנהל במפעל הקשור בבנימין גיבלי.
- איסר הראל, הממונה על שירותי-הביטחון. ראש המוסד. נודע בכי נוי "איסר הקטן". שותף במיפעל.
- יהושפט ("פטי") הרצבי, סגנו של גיבלי ולאחר-מכן יורשו. כיום מיוצג, בחופשת שבתון.
- שמואל עזר, חבר התא באלכסנדריה, הוצא להורג.
- פליפ נתנון, חבר התא באלכסנדריה. נידון למאסר-עולם.
- ויקטור לוי, חבר התא באלכסנדריה. נידון למאסר-עולם.
- רובי דסה, חבר התא באלכסנדריה. נידון ל-15 שנות-מאסר. כיום כתב בטלוויזיה.
- מאכס בנט, סוכן אמ"ן בקאהיר, לא היה קשור ברשת. התאבד בעת חקירתו.
- ד"ר משה מרזוק, רופא. קראי. חבר התא בקאהיר שלא הופעל בעסקי-הביש. ניתלה.
- מרסל-ויקטורין ניניו, חברת התא בקאהיר שלא הופעל. נידונה ל-15 שנות מאסר.
- מאיר זעפרן, חבר התא בקאהיר, 7 שנות מאסר.
- מאיר מיוחס, חבר התא בקאהיר, 5 שנות מאסר.
- נורי עוסמאן, סגן ראש שירותי-הביטחון המצרי, לאחר-מכן ניספח-צבאי בבון. האיש שביגלל המגעים עימו נידון אברי למאסר.

מקור השם: גיבלי היה האדם הראשון, בן-צור האדם השני.

ג'יימס בונד

איש עור סיבה, מורכבת, ומתוחכמת יותר, לקשיים הנערמים בדרך של מי שרוצה לברר את האמת לאמתה. היא נעוצה באופיו המיוחד של האדם השלישי, אברהם/אברי/פאול/זיידנונג/אלעד/פראנק.

יש המשתדלים לתאר עתה את אברי כאדם שפל ובוגדני, שמכר את הרשת, ושטוה בזודו ובמחשבה-החילה מסכת-שקרים, שנועדה כולה לטשטש את היקף בוח ולהסיח את החשד מאליו.

זהו תיאור פשוט והגיוני — אך אין הוא מתאים לאישיותו המיוחדת של אברי. נדמה ששאל אברי אין גבול ברור בין מציאות ודימיון, בין אמת ואי-אמת. כאשר הוא סוטה מנתיב האמת הצרופה, אין הוא עושה זאת בהתחבט בשל חשבון מודע כל-שהו. הדבר יכול לנבוע מן השאיפה להיציג את עצמו כגיבור, כאיש פיקה המי-סובב את העולם כולו סביב אצבעו הקטנה, כאדם-עליון נוסח גיבשה.

לכן כימעט שאין אפשרות להפריד בסיפור של אברי בין אמת ודימיון. יש בו פרקים שהם כלי-כוח אמת, מילבד פרטים קטנים — כגון הפרקים על קשירת הקשר נגד לבון. יש בו פרקים שקשה מאד להאמין להם. ויש פרקים מעורבים.

לכן אין טעם לפרקים: אם ברור שהוא משקר בקטע פלוני, מוכיח הדבר שהוא משקר לכל אורך הדרך. כשם שאין טעם לפרקים: אם ברור שהוא אומר את האמת על עדות-השקר, אפשר להאמין גם לכל השאר.

נדמה לי שהרבה קטעים מספרו (ומי ערויותיו בהודמוניות השונות) נובעים מן צורך נפשי פנימי. אברי יצר לעצמו דמות דימוינית, הרבה זמן לפני שהעולם שמע על ג'יימס בונד, המציא אותו אברי עצמו. כבן שגדל בגל אב גיבור, לוחם פור-ליטי שישב בכלא האוסטרי ובמחנה-הירי-כזו הנאצי, היה אברי מוכרח להוכיח לעצמו שגם הוא איש אמין ונועז. ילד שנשיח לח ארצה לבדו בגיל 14, שגדל כמעין-יתום בסביבה האכזרית של חברת-ההנוער בבני-שמן, שחש כי אביו הנוער נשט אותו ואת זכר אמו ונשא אשה שנייה — היה חסר ביטחון-רעמי אמיתי, והיה זקוק לדימוי-עצמי מוגזם כדי לפצות את עצמו על כך.

לכן מציא אברי דברים רבים, שלא נועדו לשום מטרה זדונית אלא רק ליצירת דימוי עצמי בעיני העולם. ואף בעיני